

ЗВЕРТАННЯ-ЕКСПРЕСИВИ В ПЕРЕКЛАДАХ П. КУЛІША ТРАГЕДІЇ В. ШЕКСПІРА «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА»

У статті досліджено особливості перекладу П. Кулішем емоційних звертань у трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта». З'ясовано: що перекладач послуговується не лише дослівним перекладом, що трапляється спорадично, а й добирає в мові перекладу семантичні відповідники англomовним апелятивам. Зафіксовані випадки, коли П. Куліш вдається до контекстуального переосмислення загальномовних лексем у певних емоційних станах діалогів героїв досліджуваного твору.

Ключові слова: апелятиви, звертання, переклад, звертання-експресиви, емоційний стан.

Tarasiuk T. M., Kosyk D. V. Vocatives-Expressemes in the P. Kulish's Translations of the Tragedy "Romeo and Juliet" by W. Shakespeare. *The anthropocentric approach to scientific research caused the emergence of a new trend in linguistics (emotiology or the linguistics of emotions). The works highlighting the specifics of the translator's work in conveying the emotional and evaluative vocabulary of the source language into the target one are significantly beneficial in the context of the issue under the study. Addressing (vocatives) is an important means of expressing emotional-evaluative connotation. It is this linguistic unit that plays a decisive role in the successful communicative act, as it ensures the establishment and retention of contact between interlocutors. The study is topical and relevant since the expressive vocabulary in the function of addressing lies outside the scope of the scientific interests of translation researchers. The purpose of the study is to reveal the peculiarities of Panteleimon Kulish's translation of the expressive addresses (vocatives) used in the tragedy "Romeo and Juliet" by W. Shakespeare. In the tragedy, the vocatives-expressemes are mainly used in the scenes with a pronounced negative connotation (for this reason, the subject-matter of the study is pejoratives) and, accordingly, the participants of the communicative act, when using those lexical units, are in certain highly emotional states. These include annoyance, anger, rage, despair and frustration, disrespect to the other, etc. The study has elucidated that the translator not only uses verbatim translation but also picks up appropriate Ukrainian semantic equivalents to the English appellatives. There are cases when P. Kulish resorts to the contextual rethinking of the commonly used lexemes in the dialogues of the characters of the studied work. Mainly it concerns the situations when they are in highly excited emotional states. P. Kulish managed not only to preserve the content and form of the said in the monologues but also to convey it by means of the authentic Ukrainian language units. The key findings*

of the research reaffirm an idea of the Ukrainian language perfection as a language of translation.

Key words: *appellatives, vocatives, translation, vocatives-expressemes, emotional state.*

Вступ

Різновиди людських емоцій та способи їх вербалізації привертають увагу не одного покоління дослідників. Особливо актуалізувалися такі студії з появою антропоцентричного підходу в наукових дослідженнях, при якому центром вивчення стала людина. Відповідно змістилися акценти з питання про те, як влаштована мова, на питання, як функціонує мова в мовленні людини. Зважаючи на численні напрацювання вчених про емоційну функцію мови, у мовознавстві останніх років з'явився навіть новий напрям досліджень – емотіологія або лінгвістика емоцій (лінгвоемоціологія), предметом вивчення якого є лексико-семантичні та стилістичні засоби вираження емоцій (наприклад, назви емоцій – гнів, страх, радість, задоволення; вигук та інтонація тощо), способи вираження емоційних станів в усному мовленні та друкованих текстах (наприклад, розпач або радість – за допомогою сліз) та емотивність як специфічна властивість художніх текстів (як художній текст впливає на читача, а також як у художньому тексті відображені емоційні стани героїв).

У контексті окресленої проблеми важливими є дослідження, що висвітлюють особливості роботи перекладача у відтворенні емоційно-оцінної лексики з мови оригіналу мовою перекладу. Важливим засобом вираження емоційно-оцінної конотації є звертання. Саме ця мовна одиниця відіграє вирішальну роль в успішному комунікативному акті, адже забезпечує встановлення й утримання контакту між співрозмовниками.

Як відомо, апелятивні конструкції містять відомості про адресанта, його ставлення до адресата й досить часто про мету комунікації. Без сумніву, для досягнення мети спілкування варто приділяти особливу увагу вибору форми звертання. Специфіка вживання апелятивних конструкцій в одній культурі й вибір мовної реалізації форми звертання можуть суттєво відрізнятися від форми звертання в аналогічних контекстах чи ситуаціях в іншій культурі й мовній системі. У зв'язку із цим переклад названої комунікативної одиниці – важливий і непростий процес, особливо коли це стосується відтворення звертань за допомогою лексем, що в мовознавстві прийнято називати

інвективними, зниженими, лайливими, нелітературними, ненормативними, нестандартними, пейоративними, просторічними тощо, хоча їхня семантика дещо різниться.

Лінгвістичні праці про особливості перекладу названої групи лексики стосуються здебільшого труднощів, що виникають при перекладі нестандартної лексики з інших мов українською (Білас, 2013; Клименко, 2003; Медвідь, 1993; Тимняк & Гаврилів, 2017; Tarasiuk & Kosyk, 2019), відтворення пейоративів у конкретних художніх творах (Зубрик, 2017; Івахненко, 2012) чи кінофільмах (Сайко, 2015). Експресивна лексика в ролі звертань залишається поза науковими зацікавленнями дослідників перекладів, а тому наша робота вирізняється новизною та актуальністю. Мета дослідження – з'ясувати особливості перекладу Пантелеймоном Кулішем експресивних звертань у трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» (Шекспір, 1901). Для порівняльного аналізу використано переклади І. Стешенко (Шекспір, 2003) та Ю. Андруховича (Шекспір, 2016).

Методи та методики дослідження

У роботі використано метод суцільної вибірки для фіксації матеріалу дослідження, порівняльний метод для аналізу вокативів в оригінальному та перекладеному текстах, метод контекстуального аналізу для встановлення особливостей функціонування стилістично зниженої лексики у звертаннях та метод крос-культурного аналізу для з'ясування національної специфіки перекладу апелятивних конструкцій у досліджуваному творі.

Результати дискусії

Звертання є важливим соціо- та психолінгвістичним феноменом, оскільки реалізація його засобів зазвичай залежить від таких чинників, як службові й персональні стосунки, вік, соціальний стан учасників мовленнєвого акту, ступінь їх спорідненості, освіта, виховання, характер, смаки й уподобання тощо. Звертання є також однією із центральних одиниць мовленнєвого етикету, тому воно тісно взаємодіє з культурою мови. Проблема вираження емоційного стану мовця тісно пов'язана з вивченням пейоративів, що є невід'ємним складником емоційно-оцінної лексики. Під час аналізу названої лексики важливо звертати увагу на контекст, який є основним чинником для визначення статусу пейоративу в художньому тексті. Нерідко переклад таких одиниць завдає великих труднощів, що передусім полягають

у тонкощах нюансування, які важко вловити й перекласти через відсутність чи відсутність відповідних лексем або обмежені можливості словотворення. І навіть якщо можливості експресії в обох мовах приблизно однакові, ідентичні форми в споріднених мовних системах можуть відрізнятися за емоційним відтінком. У багатьох випадках звичайний переклад може виявитись хибним способом, адже деякі експресивні апелятиви мають у собі специфічне семантичне значення, для розуміння якого необхідно володіти певними знаннями, що стосуються конкретної ситуації мовлення.

Звертання-експресиви в трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» зафіксовано переважно в сценах з яскраво вираженим негативним підтекстом, і, відповідно, учасники комунікативного акту під час використання таких лексичних одиниць перебувають у певних емоційних станах. Серед них ми вирізняємо:

– роздратування: роздратовано звертаючись до Ромео, брат Лоренцо називає того Фурією (богиня помсти в давньоримській міфології), адже Ромео бажає помсти. Подальший ряд звертань унеможливорює дослівний переклад, і П. Куліш вдається до гри слів, наприклад: *Unseemly woman in a seeming man! Or ill-beseeming beast in seeming both!* (Shakespeare, 20166: 109) О неподобна жінчино в мужському Подобії! о злоподібний їй Звірюко! (Шекспір, 1901: 92) (у цитатах з перекладу зберігаємо правопис П. Куліша. – Т. Т., Д. К.).

Розлючена на Джульєтту пані Капулетті спересердя проклинає доньку власне українським прокльоном, уводячи до типової фрази звертання дурна: *I would the fool were married to her grave!* (Shakespeare, 20166: 122) Щоб ти, дурна, із гробом повінчалась! (Шекспір, 1901: 102). Дослівний переклад англійського звертання *fool* зафіксований у роздратованому мовленні Бенволіо (*Part, fools, put up your swords; you know not what you do* (Shakespeare, 20166: 11) Розчепіться, дурні! Мечі в ніхви! Не тямите самі, що робите (Шекспір, 1901: 16)). У звертанні Капулетті до няні перекладач упускає означення *tumbling* («бурмотіння» (Англійсько-український словник)): *Peace, you mumbling fool! Utter your gravity o'er a gossip's bowl; For here we need it not* (Shakespeare, 20166: 124) Геть, дуру! Іди свій розум покажи кумі За чаркою, а нам його не треба (Шекспір, 1901: 103).

Зменшено-пестливий суфікс у звертанні *паняночко* моя виражає швидше презирливе ставлення роздратованого батька до доньки через непослух останньої, ніж батьківську ніжність, особливо коли

в подальших звертаннях пан Капулетті уже не добирає слів у гніві: *How now, how now, chop-logic! What is this? Proud, – and, I thank you, – and I thank you not; – And yet not proud: – mistress minion, you, Thank me no thankings, nor proud me no pouds, But fettle your fine joints 'gainst Thursday next To go with Paris to Saint Peter's Church, Or I will drag thee on a hurdle thither. Out, you green-sickness carrion! out, you baggage! You tallow-face!* (Shakespeare, 2016 б: 122–123) Метикуванне! Ге, що се take? Гордитись... дякувать... не дякую... Ні, не горджуся... Паняночко моя, Не дячесь дяками і не гордуйте Погордами, а тільки злагодьте свої гарненькі ціби, щоб іти До церковки; а то я й на налигач... А, блідолице стерво, потаскухо! А, саломорда!... (Шекспір, 1901: 102). Варто звернути увагу на можливість дослівно відтворити мовою перекладу звертання *tallow-face*: українською це звучить саломорда. Такий емоційний діалог продовжується і в інших репліках Капулетті: *Hang thee, young baggage! disobedient wretch! (...) Out on her, hilding!* (Shakespeare, 2016 б: 123) Геть к бісу, потаскушко! І неслухняна Шерепо ти! (...) Геть, ледащице, пріч! (Шекспір, 1901: 102–103).

Аналогічно важко відтворити перекладачеві емоційні звертання пана Капулетті до няні, яка заступилася за Джульєтту: *And why, my lady wisdom? hold your tongue, Good prudence; smatter with your gossips, go* (Shakespeare, 2016 б: 123) А ти чого, розумнице? Мовчати, Пруденіє! іди до свах своїх! (Шекспір, 1901: 103). Якщо перше звертання *my lady wisdom* Куліш перекладає дослівно розумнице, опускаючи пошанну форму *lady* та займенник *my*, то переклад звертання *good prudence* («*prudence* – обачність, обережність, завбачливість, передбачливість, розважливість» (Англійсько-український словник)) поданий лексемою *пруденіє*, ймовірно від відомого на той час, за словником Грінченка, «прудкій – быстрый, скорый», «прѹдкість – бистрота, скорость» (Словарь української мови, т. 3: 493), тобто у значенні «швидка на заступництво».

Часто із синонімічного ряду можливих відповідників в українській мові П. Куліш обирає не ту лексему, якій згодом надаватимуть перевагу інші перекладачі. Наприклад, англійське *headstrong*, що означає «свавільний, упертий, наполегливий» (Англійсько-український словник), переклав українським відповідником свавольнице: *How now, my headstrong! where have you been gadding?* (Shakespeare, 2016 б: 135) Ну, що, свавольнице? де ти була? (Шекспір, 1901: 113), тоді як І. Стешенко та Ю. Андрухович надали перевагу уперта: Ну,

що, уперта? *Де тинялась ти?* (Шекспір, 2003: 96), Ну що, впертюхо? *Де тебе носило?* (Шекспір, 2016а: 163). Аналогічна ситуація і з перекладом звертання *coward* («боязкий, полохливий; легкодухий» (Англійсько-український словник)), де перекладач скористався лексемою *легкодух*: *Have at thee, coward!* (Shakespeare, 2016 б: 12) Легкодуху, обороняй ся!... (Шекспір, 1901: 16) (пор. Обороняйся ж, боягузе! (Шекспір, 2003: 18), До бою, боягузе! (Шекспір, 2016 а: 18)).

П. Куліш не пом'якшує звертання у гніві пана Капулетті до няні, уникаючи означення *tumbling*, бо підсилює лайливе звертання *дуро* вигуком *геть* від чого тональність розмови не втрачає зверхності з позиції названого героя: *Peace, you tumbling fool! Utter your gravity o'er a gossip's bowl; For here we need it not* (Shakespeare, 2016 б: 124) Геть, дуру! *Иди свій розум покажи кумі За чаркою, а нам його не треба* (Шекспір, 1901: 103).

Різну семантику мають лексеми *vile*, *villain* залежно від контексту звертання. Ймовірно, помилково П. Куліш лексеми *vile*, *villain* перекладає як ледачий, ледарю у ситуаціях: *Stop thy unhallow'd toil, vile Montague!* (Shakespeare, 2016б: 160) Стій, зупинись, ледачий Монтеки (Шекспір, 1901: 132); *Thou villain Capulet!* (Shakespeare, 2016б: 13) Гей, ледарю! (Шекспір, 1901: 17); *But, wherefore, villain, didst thou kill my cousin?* (Shakespeare, 2016 б: 102) За що-ж убив єси мого, ледачий, брата? (Шекспір, 1901: 85). Як свідчить контекст, краще було б використати будь-яку лексему з дослівного перекладу «підлий; огидний, мерзенний, бридкий, гідкий; низький» (Англійсько-український словник), оскільки лексема *ледачий*, що за «Словником української мови» має чотири значення: «1. Який не любить щось робити, уникає праці, не працює; лінивий. 2. Сповнений лінощів. 3. перен. Який рухається, тече дуже повільно, мляво. 4. перен., зневажл. Про когось поганого або щось погане, ні до чого не придатне» (Словник української мови, т. 4: 467), у першому прикладі не зовсім відтворює почуття Паріса щодо Ромео, якого вважає винним у смерті Джульєтти, у другому – лють Монтеки до Капулетті, а в третьому – розпачу Джульєтти щодо вбивства Ромео її кузена. Із усіх названих значень лише четверте контекстуально можна вважати доречним у наведених прикладах. Водночас у перекладі фрази *Where is my page? Go, villain, fetch a surgeon* (Shakespeare, 2016 б: 90) лексема *ледащо* якраз і передає контекст розмови, коли Меркуціо кличе свого слугу, називаючи того ледарем: *Де-ж паж мій? Гей, ледащо, по хірурга!* (Шекспір, 1901: 76). Роздратованість

няні поведінкою Меркуціо зафіксована в перекладі звертання *Scurvy knave!* (Shakespeare, 2016 б: 74, 75) названою лексемою *ледащо* з додаванням кваліфікативного означення *пранцювате*, що містить сему 'хвороба' *Пранцювате ледащо!* (Шекспір, 1901: 64).

– гніву та люті: Звертання *condemned villain* (Shakespeare, 2016 б: 160) в дослівному перекладі звучить як «засуджений лиходію», хоча П. Куліш вдається до описової конструкції звертання до адресата з ключовою лексемою *баніто* («банита – изгнанникъ» (Словарь української мови, т. 1: 26), «бані́т, бані́т, а, чол., заст. Людина, оголошена поза законом; вигнанець» (Словник української мови, т. 1: 100)): *Одсуджений од чести ти баніто* (Шекспір, 1901: 133).

– розпачу та розчарування: національним колоритом забарвлений переклад звертань Джульетти до няні, коли остання вирішила підтримати думку сім'ї Капулетті про неможливість панночки вийти заміж за Ромео. Джульетта звертається до неї зневажливим *бабо: Ancient damnation! O most wicked fiend! (...) Go, counsellor* (Shakespeare, 2016 б: 127) *О, бабо ти проклята! злющий чорте! (...) Іди ж собі, Пораднице* (Шекспір, 1901: 106). Щоб показати міру роздратування героїні, П. Куліш додає в ролі звертання лексему *чорте*, та увиразнює їх епітетами *проклята* та *злющий*. Зауважмо, лексему *баба* словник під редакцією Б. Грінченка фіксує із 26 значеннями, першим з яких є «жінщина, баба (нїсколько пренебрежительно)» (Словарь української мови, т. 1: 12), а «Словник української мови» подає лише 12 значень, з-поміж яких ремарки зневажливо нема (Словник української мови, т. 1: 75).

– невідворотності ситуації: Монтеккі голосить над померлим сином Ромео, звертаючись до нього *неучу: O thou untaught! what manners is in this? To press before thy father to a grave?* (Shakespeare, 2016 б: 169) *О неучу! чи тож* тобі годилось Поперед батька лізти у могилу? (Шекспір, 1901: 140). Такий Кулішевий переклад, на нашу думку, більше відповідає ситуації спілкування, адже містить сему 'незнання' (пор. «НЕУК, а, чол. 1. розм. Нетямуща, недосвідчена, мало знаюча людина. 2. заст. Неосвічена, неграмотна людина» (Словник української мови, т. 5: 398)), а не сему 'невихованість', як це фіксуємо у перекладах І. Стешенко (*О ти, нечемо!* (Шекспір, 2003: 118)) чи Ю. Андруховича (*Невихований!* (Шекспір, 2016 а: 203)).

– зневаги до співрозмовника: Зневажливий тон оригіналу з вигоком *sirrah* («ей, ти!» (Англійсько-український словник)), що перед-

бачає звертання до адресата знеособлено та зверхньо, згладжений П. Кулішем у звертанні на *ти* до одного зі слуг: *Sirrah, go hire me twenty cunning cooks* (Shakespeare, 2016 б: 134) Ти кухарів найми десятків зо два (Шекспір, 1901: 112). У прикладі *Sirrah, fetch drier logs* (Shakespeare, 2016 б: 141) вигук вербалізований лексемою *козаче*, як загальномовне звертання до парубка, юнака взагалі: Боржій сюди! Козаче, *дров сухих!* (Шекспір, 1901: 117).

Окремої уваги заслуговує градаційний ряд картань та дорікань Джульєтти Ромео, який посмів убити її кузена:

O serpent heart, hid with a flowering face!

Did ever dragon keep so fair a cave?

Beautiful tyrant! fiend angelical!

Dove-feather'd raven! wolvish-ravining lamb!

Despised substance of divinest show!

Just opposite to what thou justly seem'st,

A damned saint, an honourable villain!

O nature, what hadst thou to do in hell,

When thou didst bower the spirit of a fiend

In moral paradise of such sweet flesh?

Was ever book containing such vile matter

So fairly bound? O that deceit should dwell

In such a gorgeous palace!

(Shakespeare, 2016 б: 100).

О серце гадини, заховане в квітках!

О дивная красо, вертепе крокодила!

Уквітчаний тиран, ангеловидний демон!

Голубоперий крук, ягня хижововкасте!

Паскудна суть в божественній подобі!

Пекельний праведник, шановний злодіяка!...

Природо, що тобі у тартарі робити, Коли ти злющого диявола вселила

У смертному раю божественної вроди?

Чи видано коли таку ледачу книгу

Так преокрашену? І як же се єхидство

Мерзене та живе в таких палатах

пишних?

(Шекспір, 1901: 83–84)

П. Кулішеві вдалося не просто зберегти зміст та форму сказаного в монолозі, а відтворити це засобами типового українського мовлення, що дало змогу вкотре ствердити думку про повноцінність української мови як мови перекладу, наприклад: складні прикметники *ангеловидний, голубоперий, хижововкасте*, оксиморони *пекельний праведник, шановний злодіяка*, іменник крокодил замість *дракон*, іменник в жіночому роді *гадина* «Гадина, ни, ж. 1) Гадъ, пресмыкающееся животное, змѣя» (Словарь української мови, т. 1: 263) на місці більше узвичаєного для наших сучасників *гад* (чол. рід) (Шекспір, 2003: 73; Шекспір, 2016а: 121)], іменник *вертеп* («ВЕРТѢП, у, чол. 1. заст. Печера»

(Словник української мови, т. 1: 332)). замість дослівного печера (пор. в І. Стешенко *печера*, а в Ю. Андруховича яскиня «ЯСКІНЯ, і, жін., діал. Печера» (Словник української мови, т. 11: 653)).

В іншому прикладі П. Куліш намагається пом'якшити нагнітання звертань-вигуків у перекладі заклинань з уст Меркуціо: *Nay, I'll conjure too. Romeo! humours! madman! passion! lover!* (Shakespeare, 2016 б: 48) О, я ще й заклинатиму! Ромео! гедзь! журбо! любов! коханку! (Шекспір, 1901: 46), де власне українські лексеми гедзь, журба ілюструють бажання перекладача висловити негативні емоції не через вульгаризми, а шляхом використання народнорозмовних звертань у названій ситуації (пор. в Ю. Андруховича: Ромео! Страждальнику! Шаленцю! Ідіоте! (Шекспір, 2016 а: 62–63), де перекладач вдається навіть до вульгаризмів).

Висновки

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що відтворення емоційності мовлення персонажів іншомовного художнього тексту вимагає від перекладача уміння віднайти в мові перекладу адекватні засоби передачі і змісту, і форми тексту оригіналу. П. Куліш, перекладаючи експресивні звертання, послуговувався активним словниковим запасом свого часу, застосовував прийоми дослівного й приблизного перекладу, опущення експресивів, а також використовував загальномовні лексеми, що у відповідних контекстах набували експресивного значення. Подальшого вивчення потребують лексеми на позначення позитивно окреслених експресивних звертань.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Англійсько-український словник.** URL: <https://translate.academic.ru>. 2. **Білас А. А.** До питання перекладу одиниць зниженого розмовного мовлення. Мова і культура. 2013. Вип. 16, Т. 4. С. 415–422. 3. **Зубрик А. Р.** Перекладацький аспект нелітературної лексики у творах художньої літератури. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2017. № 7. С. 67–70. 4. **Івахненко А. О.,** Дякова Т. О. Передача зниженої лексики в художньому перекладі (на матеріалі книг Чака Паланіка). Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2012. Вип. 62. С. 68–70. 5. **Клименко О. Л.** Основні труднощі адекватного перекладу нестандартної лексики англійської мови. Вісник Сумського державного університету. Серія: Філологія. 2003. № 4 (50). С. 89–93. 6. **Кульчицька О. В.** Пейоративи як засіб вербалізації вираження негативного емоційного стану. *Science and Education a New Dimension: Philology*. 2014. II (1). Вип. 17. С. 68–70. URL: https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/kulchytska_o.v._pejoratives_as_verbalization_means_of_expression_of_the_negative_emotional_state.pdf. 7. **Медвідь О.** Проблема використання діалектизмів і просторіччя

в українському художньому перекладі. Другий Міжнародний конгрес українців. Доповіді і повідомлення (Львів, 22–28 серпня 1993 р.). Львів, 1993. С. 272–277. 8. **Сайко М.** Особливості відтворення пейоративної лексики у перекладі субтитрів до німецькомовних кінофільмів. Мовні і концептуальні картини світу. 2015. Вип. 2. С. 133–144. 9. **Словарь** української мови / за ред. Б. Д. Грінченка. Т. I–IV. Київ, 1907–1909. 10. **Словник** української мови: у 11 т. / АН УРСР; Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1970–1980. Т. 1–11. 11. **Тимняк З. С.,** Гаврилів О. І. Особливості перекладу особових пейоративів (на прикладі німецької та української мов). Іноземна філологія. 2017. Вип. 130. С. 98–108. 12. **Шекспір В.** Вибране: Для серед. та ст. шк. віку / перекл. І. Стешенко; упорядкув. текстів, передм., підготів. комент. та навч.-метод. матеріалів І. Андрусяка. Київ: Школа, 2003. 365 с. 13. **Шекспір В.** Ромео і Джульєтта / перекл. Ю. Андруховича. Київ: А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га, 2016. 208 с. 14. **Шекспір Уїлльям.** Ромео та Джульєтта / перекл. П. А. Куліша, виданий з передмовою і поясненнями др. І. Франка. Львів: Видане українсько-руської видавничої спілки, зареєстрованої спілки з обмеженою порукою у Львові. 1901. 143 с. 15. **Shakespeare William.** Romeo and Juliet. Kyiv: Znannia, 2016. 175 p. 16. **Tarasiuk T., Kosyk D.** Conveying the social status markers of the literary characters of the tragedy “Romeo and Juliet” by W. Shakespeare in the translations of P. Kulish. *International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe: Conference Proceedings, 2019, Part I, April 6th.* Riga: Baltija Publishing, P. 13–16. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-571-89-3_5.

REFERENCES

1. **Anhliisko-ukrainskyi slovnyk** [Ukrainian-English dictionary]. Retrieved from <https://translate.academic.ru> [in Ukrainian, in English].
2. **Bilas, A. A.** (2013). Do pytan'na perekladu odynts znyzhenoho rozmovnoho movlennia [On the Issue of Translating the Units of Low Colloquial Lexicon]. *Mova i kultura – Language & culture*, 16(4), 415–422 [in Ukrainian].
3. **Zubryk, A. R.** (2017). Perekladatskyi aspekt neliteraturnoi leksyky u tvorakh khudozhnoi literatury [Translational aspect of colloquial vocabulary in artistic literature]. *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii: Filohichni nauky (movoznavstvo) – Research Journal of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Series “Philology” (Linguistics)*, 7, 67–70 [in Ukrainian].
4. **Ivakhnenko, A. O.** & Diakova, T. O. (2012). Peredacha znyzhenoi leksyky v khudozhnomu perekladі (na materialі knyh Chaka Palanika) [Conveying the low lexical units in the artistic/literary translation (case study of the books by Chuck Palanik)]. *Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka – Scientific Journal of the Ivan Franko Zhytomyr State University*, 62, 68–70 [in Ukrainian].
5. **Klymenko, O. L.** (2003). Osnovni trudnoshchi adekvatnoho perekladu nestandardnoi leksyky anhliiskoi movy [The main difficulties of the adequate translation of the English non-standard vocabulary]. *Visnyk Sum'skoho derzhavnogo universytetu. Serii Filohihiia – Scientific Journal of the Sumy State University. Series: Philology*, 4 (50), 89–93 [in Ukrainian].
6. **Kulchytska, O. V.** (2014). Peioratyvy yak zasib verbalizatsii vyrazhennia nehatyvnoho emotsiinoho stanu [Pejoratives as a means of verbalizing the expression of a negative emotional state]. *Science and Education a New Dimension: Philology*, II (1), Issue: 17, 68–70. Retrieved from https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/kulchytska_o.v._pejoratives_as_verbalization_means_of_expression_of_the_negative_emotional_state.pdf [in Ukrainian].
7. **Medvid, O.** (1993). Problema vykorystannia dialektyzmiv i prostorichchia v ukrainskomu khudozhnomu perekladі [The issue of using dialect and vernacular vocabulary in the Ukrainian literary

translations]. *Druhyi Mizhnarodnyi konhres ukrainistiv. Dopovidi i povidomlennia – The Second International Congress of Ukrainianists. Reports and Discussion Thesis* (pp. 272–277). Lviv [in Ukrainian]. 8. **Saiko, M.** (2015). Osoblyvosti vidtvorennia peioratyvnoi leksyky u perekladі subtytriv do nimetskomovnykh kinofilmiv [The Peculiarities of Rendering of Pejoratives in Translation of Subtitles to German Films]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu – Linguistic and conceptual worldviews*, 2, 133–144 [in Ukrainian]. 9. **Hrinchenko, B. D.** (Ed.) (1970–1980). *Slovar ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]*. (Vols. 1–4). Kyiv [in Ukrainian]. 10. **Bilodid, I. K.** (Ed.). (1970–1980). *Slovyk Ukrainskoi Movy [Dictionary of the Ukrainian Language]*. (Vols. 1–11). Kyiv: Naukova Dumka [in Ukrainian]. 11. **Tymniak, Z. S.** & Havryliv, O. I. (2017). Osoblyvosti perekladu osobovykh peioratyviv (na prykladi nimetskoi ta ukrainskoi mov) [Peculiarities of Translation of Personal Pejoratives (on the Example of German and Ukrainian)]. *Inozemna filolohiia – Inozemna Philologia*, 130, 98–108 [in Ukrainian]. 12. **Shakespeare, W.** (2003). *Vybrane [Selected Works]*. Translated from English by I. Steshenko. Kyiv: Shkola [in Ukrainian]. 13. **Shakespeare, W.** (2016a). *Romeo i Dzhulietta [Romeo and Juliet]*. Translated from English by Yu. Andrukhovycha. Kyiv : A-Ba-Ba-Ha-La-Ma-Ha [in Ukrainian]. 14. **Shakespeare, W.** (1901). *Romeo i Dzhulietta [Romeo and Juliet]*. Translated from English by P. A. Kulish. Lviv [in Ukrainian]. 15. **Shakespeare, W.** (2016b). *Romeo and Juliet*. Kyiv: Znannia [in English]. 16. **Tarasiuk, T.** & Kosyk, D. (2019). Conveying the social status markers of the literary characters of the tragedy “Romeo and Juliet” by W. Shakespeare in the translations of P. Kulish. *International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe: Conference Proceedings, (Riga , April 6th, 2019) (Part 1–2).* (Part 1, pp. 13–16). Riga: Baltija Publishing. DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-571-89-3_5 [in English].

Тарасюк Тетяна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна, м. Луцьк, вул. Словацького, 12, кв. 79.

Тел.: +38-095-158-54-71

E-mail: taraka2008@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-2428-447X>

Tarasiuk Tetiana Mykolaïivna – Ph.D. in Philology, Associate Professor of the Department of History and Culture of the Ukrainian Language, Lesya Ukrainka Eastern European National University, Ukraine, Lutsk, 12 Slovatskyi St., apt. 79.

Косик Дарина Василівна – учениця 10-А класу, Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14 імені Василя Сухомлинського», Волинська обласна Мала академія наук, відділення філології, секція української мови, Україна, м. Луцьк, вул. Словацького, 12, кв. 79.

Тел.: +38-099-707-83-17

E-mail: kosuchkaforever@gmail.com

Kosyk Daryna Vasylivna – Student of the 10th form, Lutsk public educational institution «Vasyl Sukhomlynskyi Gymnasium N.14», Volyn Regional Small Academy of Sciences, Philology Department, Ukrainian Language Section, Ukraine, Lutsk, 12 Slovatskyi St., apt. 79.

Надійшла до редакції 25 жовтня 2019 року